

Снісар О. А.,

канд. пед. наук, доцент, завідувач
кафедри природничих дисциплін,
Черкаська медична академія, м. Черкаси

УДК 378.147

DOI: <https://doi.org/10.64076/ihrc250728.07>

ФОРМУВАННЯ ЗАГАЛЬНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ МЕТОДАМИ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ

Підготовка лікарів у закладах вищої медичної освіти України регулюється Стандартом вищої освіти зі спеціальності 222 Медицина для другого (магістерського) рівня вищої освіти, який затверджено наказом МОН [1]. Стандарт містить чіткий перелік обов'язкових компетентностей майбутнього лікаря, на формування яких має бути спрямований увесь освітній процес ЗВО. Основною інтегральною компетентністю є здатність розв'язувати складні задачі, у тому числі дослідницького та інноваційного характеру у сфері медицини, здатність продовжувати навчання з високим ступенем автономії [1]. Дана компетентність повною мірою відображає вимоги сучасного світу та медичної науки, що характеризується високою швидкістю оновлення професійних знань, інтенсивністю опрацювання інформації, впровадженням інноваційних підходів діагностики та лікування. Увесь освітній процес у ЗВО має зосереджуватися на тому, щоб навчити майбутнього лікаря вчитися, бути готовим самостійно здобувати знання, володіти навичками професійного навчання, уміти орієнтуватися серед великого обсягу інформації з різних джерел, прагнути постійно підвищувати кваліфікацію.

Технологія проблемного навчання за визначенням Фурмана А. В. є психолого-дидактичною системою змісту, методів, форм і засобів розвиваючого навчання, яка спричиняє активне оволодіння здобувачами освіти новими знаннями й способами дії в процесі індивідуального й спільного пошуку, забезпечує прискорене становлення їхніх пізнавальних потреб та інтересів, гармонійний розвиток творчого мислення, емоцій і волі [3]. Саме такий підхід може якнайкраще сприяти реалізації завдань, що стоять перед вищою медичною освітою.

Усі методи технології проблемного навчання, що рекомендовано застосовувати в освітньому процесі лікарів можна розділити на три групи: проблемно-інформаційні, частково-пошукові, дослідницькі [2]. Методи, що відносяться до кожної з цих трьох груп відрізняються за рівнем автономності студента при розв'язанні проблемного завдання, складності самої проблемної ситуації, об'єму інформації, який необхідно опрацювати для її вирішення. Кожна з цих груп

методів проблемного навчання має спрямованість на формування певних загальних та спеціальних компетентностей майбутніх лікарів.

До першої групи методів належать проблемна лекція, евристична бесіда, дискусія, продуктивний діалог, навчальний диспут. Підготовка та участь здобувачів освіти у заняттях із застосуванням вказаних методів вимагає абстрактного мислення, здатності до аналізу та синтезу інформації (ЗК 1), здатності вчитися і оволодівати сучасними знаннями (ЗК 2), уміння пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел (ЗК 11), використання інформаційних та комунікаційних технологій (ЗК 10) [1].

У процесі підготовки до дискусій, навчальних диспутів майбутні лікарі розвивають пізнавальну активність, навчаються планувати свою діяльність, бути організованими, дисциплінованими, відповідальними. Участь у дискусіях сприяє розвитку комунікативних здібностей, уміння спілкуватися з аудиторією, бути переконливим, розуміти й поважати думку інших, а також упевненості в собі, урівноваженості, уміння контролювати свої емоції, керувати психофізичним станом. Такі якості необхідні медику для спілкування з колегами, пацієнтами, їх рідними, а також для участі у публічних виступах, конференціях, які є невід'ємною частиною професійної діяльності сучасного лікаря.

Друга група – це частково-пошукові методи, що представлені розв'язанням проблемних задач і завдань, ситуаційних задач, роботою в малих групах, методом аналізу конкретних ситуацій, "провокаційними" методами, мозковим штурмом, навчальним експериментом. Дані методи, крім вже вище перерахованих загальних компетентностей, формують здатність майбутніх лікарів застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК 3), адаптуватися до дій в новій ситуації (ЗК 5) та приймати обґрунтовані рішення (ЗК 6) [1].

Вирішення проблемних та ситуаційних задач є найкращим методом для формування здатності розв'язувати медичні проблеми у нових або незнайомих середовищах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності (СК 11). Під час роботи в малих групах формується здатність до міжособистісної взаємодії (ЗК 8). Даний метод навчає роботі в команді, майбутні фахівці почуваються корисними один одному, навчаються поважати один одного, обговорювати спільні думки, долати розбіжності.

До "провокаційних" методів належать гра-провокація та лекція-провокація. "Провокаційні" методи базовані на активації у студента на короткий час елемента незгоди. Викладач може констатувати загальновідомий факт, але зауважити, що він із цим незгодний. Студенти намагатимуться переконати викладача, наводячи свої аргументи, міркування. Таким чином формується

уміння обстоювати свою думку, здатність ухвалювати правильні рішення в професійній діяльності, діяти в умовах вибору, психологічного тиску.

Такий метод, як мозковий штурм дозволяє організувати колективний пошук рішення складної проблеми. Основні принципи методу: не критикувати ідеї на етапі формулювання, стимулювати будь-яку ініціативу, прагнути до найбільшої кількості ідей, аналізувати і оцінювати запропоновані ідеї лише на фінальному етапі. Даний метод розвиває творче мислення, пошук інноваційних, нестандартних рішень, уміння працювати в команді. Це певною мірою може моделювати консилиум лікарів, який скликають у складних випадках для всебічного аналізу захворювання пацієнта, встановлення діагнозу та вибору тактики лікування.

Третя група включає дослідницькі методи: ділова гра, метод проєктів, метод моделювання, студентське дослідження. Вони сприяють здобуттю досвіду творчої роботи, прийомам ведення наукових досліджень, знайомлять з актуальними проблемами медичної науки. Студентські дослідження проводять у предметних гуртках, проблемних групах, наукових лабораторіях.

Метод проєктів є одним з найскладніших по підготовці та реалізації, але у той же час він відкриває широкі можливості для вибору теми, тривалості проєкту та його напрямку, який може бути інформаційним, дослідницьким, практико-орієнтованим, соціальним. Дослідницькі методи розвивають навички інноваційної діяльності майбутнього лікаря, його здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері охорони здоров'я (СК 23). Ділова гра та метод проєктів навчають управляти робочими процесами у сфері охорони здоров'я, які є складними, непередбачуваними та потребують нових стратегічних підходів (СК 22) [1]. Дані методи вимагають ретельної підготовки, високого рівня пізнавальної активності здобувачів освіти, їх готовності до самостійної роботи з високим рівнем автономії. При впровадженні дослідницьких методів важливо забезпечити здобувачами освіти дотримання професійної та академічної доброчесності, навчити нести відповідальність за достовірність отриманих наукових результатів (СК 25).

Важливим завданням закладів вищої освіти, які готують лікарів є пошук ефективних педагогічних технологій та методів, які якнайкраще забезпечать формування у здобувачів освіти загальних та спеціальних компетентностей, які передбачені Стандартом вищої освіти з даної спеціальності. Саме технологія проблемного навчання має значний потенціал для реалізації даних завдань. Застосування методів проблемного навчання не лише підвищує рівень професійних знань і умінь здобувачів освіти, але і спрямовує їх до постійного професійного розвитку, формує готовність упроваджувати сучасні медичні

технології, уміння ефективно організовувати свою роботу, проводити дослідження у різних галузях медицини.

Список використаних джерел

1. Наказ МОН № 1197 "Про затвердження стандарту вищої освіти зі спеціальності 222 Медицина для другого (магістерського) рівня вищої освіти" від 08.11.2021 року.
2. Снісар О. А. Педагогічні умови застосування проблемно-модульної технології у професійній підготовці молодших медичних спеціалістів: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Черкас. нац. ун-т ім. Богдана Хмельницького. Черкаси. 2013. 20 с.
3. Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні : кн. для вчителя. К. : Рад. школа, 1991. 191 с.